

Zarys historii szkolnictwa w Pławie

Autor: Szczepan Komoński
piątek, 27 kwietnia 2007

Pławo jest jedną z najstarszych wiosek w gminie Borowa. Pierwsze wiadomości o istnieniu tej osady pochodzą z 1456 roku, kiedy to jako wieś królewska, była w czasowym posiadaniu Jana z Mielca z rodu Gryfitów. Jan Długosz w Liber beneficiorum z lat 1470 – 1480 również wymienia Pławo jako osadę królewską, należącą do parafii borowskiej.

Początków szkolnictwa na terenie Pława można już doszukiwać się z końcem XVIII wieku, kiedy wieś wraz ze Schoenanger (wieś założona przez osadników niemieckich przybyłych do Pława na początku XIX w.) traktowana była jako jedna osada. Od 1783 roku w Schoenanger funkcjonowała szkoła utrzymywana kosztem dworu tuszowskiego. Jak wynika z treści programowych szkoły, zdecydowanie dominował w niej język niemiecki. Dane z 1864 roku informują, że do szkoły w Schoenanger uczęszczało 86 uczniów. Nie wiadomo jednak ile dzieci było kolonistów, a ile dzieci polskich. Sądzić należy, że tych drugich było niewiele, gdyż z powodu biedy, nie miał im kto kupić tabliczki do nauki. Brak dostępnych dokumentów nie pozwala na opracowanie listy absolwentów. Na podstawie losów niektórych mieszkańców Pława możemy stwierdzić, że uczniami tej szkoły byli:

- ks. Mateusz Skopiński - (1844–1899) pracował w wielu parafiach jako wikariusz. Został w 1894 roku mianowany proboszczem w Osiece.

- Paweł Miłoś - (1856–1926) działacz ruchu ludowego, długoletni wójt Pława, korespondował z Henrykiem Sienkiewiczem.

- Jan Lubaszewski - (1846-1932) był wójtem gminy Pławo oraz członkiem Komitetu Budowy kościoła w Borowej.

W drugiej połowie XIX wieku Pławo i Schoenanger praktycznie stanowiły już oddzielne osady. W listopadzie 1872 roku rozpoczęły się prace Sejmu Krajowego nad organizacją szkolnictwa ludowego w Galicji. 4 grudnia Sejm uchwalił projekt ustaw, które otrzymywały zatwierdzenie monarchy 2 maja 1873 roku pt. „Ustawa o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i posyłaniu do nich dzieci.” Jej przepisy określały naukę jako obowiązkową dla dzieci obojga płci w wieku 6-12 lat. Wyraźnie został położony nacisk na treści patriotyczne, poszerzono program matematyki i skupiono się na nauce czytania i pisania w języku ojczystym. Wprowadzono podstawowe wiadomości z geometrii wraz z nauką gospodarstwa wiejskiego. Stosownie do powyższych zarządzeń uznać należy, że rok 1882 to rok powstania szkoły w Pławie, stąd w tym roku mija 125 rocznica istnienia szkolnictwa w Pławie. Pierwszym nauczycielem, który pracował w pławskiej szkole w latach 1882 – 1891 był Maciej Strojek. W następnych latach w szkole uczyli: Henryk Wysakowski (1891-1903), Jadwiga Bierczyńska (1903-1913), Zofia Guzik (1913), Bronisław i Henryka Moskalowie (1913-1916), Wojciech i Zofia Hyjkowie (1916-1918) oraz Karol Leonard i Stefania Klehrowie (1918-1923). Możemy przypuszczać, że absolwentami tejże szkoły byli m.in.:

- ks. Michał Wojtusiak – absolwent Wydziału Teologicznego UJ w Krakowie, profesor Wyższego Seminarium Duchownego w Orchard Lake w USA.

- Edward Groele – inspektor oświaty w Poznaniu, w latach okupacji organizator tajnego nauczania na terenie powiatu mieleckiego, zamordowany w Buchenwaldzie (mąż znanej pisarki Walerii Szalay).
- Antoni Miłoś – nauczyciel w Borowej i Sadkowej Górze. Kierownik szkoły w Czajkowej.
- Karol Miłoś – nauczyciel w Borowej, późniejszy zastępca dyrektora Pocztovej Kasy Oszczędności w Poznaniu.
- Jan Hill – nauczyciel szkoły w Padwi i Jaślanach.
- Augustyn Wojtusiak – zawodowy żołnierz Wojska Polskiego, zamordowany w Oświęcimiu.
- Antoni Hertz i Julian Krempa – ukończyli mieleckie gimnazjum, lecz ich losy są nieznane.

W lipcu 1921 roku dokonano zmiany nazwy szkół, ustalając jednolitą nazwę urzędową: Szkoła Powszechna (uzależnione było to od ilości dzieci w wieku szkolnym mieszkających w danym obwodzie oraz liczby nauczycieli zatrudnionych w szkołach). Zgodnie z tymi założeniami szkoła w Pławie otrzymała nazwę: Dwuklasowa Publiczna Szkoła Powszechna. Nauka była zorganizowana w pięciu oddziałach i trwała siedem lat. Do wybuchu II wojny światowej w szkole tej uczyli: Maria Dziekan (1924-1933), Ewa Harlender (1924-1931), Honorata Przyborowska (1932), Władysław Damse (1933), Tadeusz Barański (1934), Jan Asner (1935), Władysław Piotrowski (1936-1938) i Janina Młyniec (1938-1940). Pod wpływem procesu formowania się hitlerowskich władz administracyjnych szkoła w Pławie została zorganizowana według zarządzeń władz okupacyjnych i otrzymała nazwę: Jednoklasowa Polska Publiczna Szkoła Powszechna. W tym trudnym okresie okupacji w szkole funkcję kierownika pełnili: Janina Młyniec (1939-1940), Apolonia Rybnikow (1940-1943) i Elżbieta Podolska (1943-1944). W latach (1922 – 1944) uczniowie uzyskiwali wykształcenie na poziomie czwartej klasy szkoły powszechnej. Mimo trudności, wielu z nich dostało się na studia, m.in.:

- O. Epifaniusz Tadeusz Śliwa – franciszkanin, który życie zakończył jako kapelan oddziałów AK.
- Ks. Jan Siek – proboszcz parafii Smogorzewo (diecezja płocka), współorganizator Duszpasterstwa Rolników.
- Waleria Groele Karwacka – nauczycielka tajnego nauczania w Borowej, po wyzwoleniu pracująca w Rawiczu.

{mospagebreak heading=Strona 1&title=Strona 2}

Uczniowie pławskiej szkoły odznaczeni się głębokim patriotyzmem, ponieważ swoje życie oddali za Ojczyznę. W I wojnie światowej jako żołnierze armii austriackiej polegli: Karol Juszyński, Jan Szczerba, Walenty Wiącek i Józef Bem. W wojnie obronnej 1939 roku zginęli: Stanisław Bem, Kazimierz Miłoś i Władysław Trzpis. Po wojnie baza materialna oświaty na terenie gminy Borowa była bardzo słaba. Trudne było zdobycie materiałów, aby zmienić ten stan rzeczy. Mimo to w następnych latach, w miarę możliwości, przystąpiono do remontów i budowy nowych obiektów. Już w 1945 roku postanowiono wybudować w Pławie nową szkołę na placu pożydowskim. Nowy i drewniany budynek postawiono w czynnie społecznym. Budynek ten był drewniany, dobrze zbudowany i ocieplony. W latach 1956-1970 nastąpiła dalsza poprawa bazy lokalowej na terenie gminy. Te szkoły, które do tego czasu były już w niektórych miejscowościach, uległy zniszczeniu i należało pomyśleć o nowych budynkach. W Pławie nastąpił duży wzrost liczby uczniów (nauka odbywała się w ciasnych salach i w wynajętych pomieszczeniach gospodarzy). W związku z tym podjęto się budowy nowego budynku. 21 maja 1960 r. na nadzwyczajnym posiedzeniu Rady Pedagogicznej kierowniczka szkoły Pani Stefania Zakręcka poruszyła problem konieczności budowy nowej szkoły. Swoją wypowiedź umotywowała faktem stale

rosnącej liczby dzieci: np. w roku szkolnym 1956/60 w szkole uczyło się 103 uczniów. Na przyszłe lata nie przewidywano spadku liczby dzieci w wieku szkolnym. Dwa lata później - 20 stycznia 1962 r. w Sali Domu Ludowego odbyło się zebranie wiejskie. Spotkaniu przewodniczył Jan Miłoś, który przedstawił zebranim sprawę budowy szkoły. Cała wieś opodatkowała się po 150 zł. od ha na rzecz budowy szkoły i zebrano 12 000 zł. Powstał Komitet Budowy Szkoły, w skład którego weszli przedstawiciele Pława:

- Stefania Zakręcka – przewodnicząca,
- Stanisław Stachowicz – zastępca,
- Józef Groele – skarbnik,
- Józef Tymuła – sekretarz,

oraz członkowie: Józef Bem, Jan Burghardt, Stanisław Chlebowski, Franciszek Dąbal, Stanisław Dąbal, Józef Drozdowski, Wojciech Działowski, Czesław Miłoś, Józef Miłoś, Józef Paluch, Władysław Piątkowski, Józef Skopiński, Michał Skopiński, Roman Skopiński, Piotr Spyra, Adam Śliwa, Jan Trzpis, Władysław Wertz, Stanisław Zakręcki, Mieczysław Żelasko. Gdy formalności były sfinalizowane, mieszkańcy wsi rozpoczęli pracę. Piasek potrzebny do budowy szkoły przywozili z pobliskiej Wisłoki. Wszelkie wydatki były skrzętnie notowane - cement, zbrojenia, żerdzie, deski, gwoździe, benzyna (często Ochotnicza Straż Pożarna dawała nieodpłatnie benzynę na budowę szkoły). Część pieniędzy wpłynęło z Wydziału Oświaty - Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Mielcu. Ponadto systematycznie wpływały fundusze z Komitetu Rodzicielskiego, z Kółka Rolniczego czy nawet ze sprzedaży makulatury i butelek.

{jgxtimg title:=[Szkoła w budowie] src:=[images/stories/photo/51_1.jpg] width:=[250]}

6 sierpnia 1964 roku kierowniczka Stefania Zakręcka zreformowała sprawę budowy szkoły. Apelowała do społeczeństwa wsi o pomoc w formie czynu społecznego. Powoli wszystkie plany wprowadzono w czyn. W maju 1965 r. Komitet Budowy Szkoły zwrócił się z prośbą do ówczesnego Wydziału Oświaty w Mielcu o przekazanie kwoty 120522 złotych. Pieniądze te w całości przeznaczone były na budowę. 6 lipca 1965 roku Komitet Budowy Szkoły podpisał ostateczną umowę ze zleceniodawcą Panem Janem Kupcem, który tym samym przyjął na siebie kierownictwo budowy szkoły. Ludność przybyła do pracy i wykonała stan zerowy i ogrodzenie. Własnym kosztem opłacono dokumentację szkoły. 17 września 1967 roku o godz. 14.00 odbyła się uroczystość otwarcia szkoły.

{jgxfal folder:=[images/stories/photo/galeria1] title:=[Otwarcie szkoły] cols:=[4]}

Kilkuletni trud włożony w jej budowę został zakończony. Na uroczystość przybyli goście z Warszawy, Rzeszowa i Mielca. Roman Gesing – były Minister Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, a w latach międzywojennych uczący w tutejszej szkole – dokonał aktu otwarcia, który stał się ukoronowaniem kilkuletniej pracy Komitetu Budowy Szkoły. Wysiłek wsi i pomoc państwa dały w sumie wspaniały efekt. Wieś otrzymała piękną i nowoczesnie wyposażoną szkołę. Nowa szkoła stała się jeszcze silniejszym ogniskiem kultury oddziaływującym na społeczeństwo. Dobre warunki powstałe w nowej szkole pozwoliły na pełną realizację zadań dydaktycznych i wychowawczych. Do 1967 roku szkoła nosiła imię gen. Tadeusza Kościuszki. Wraz ze zmianą siedziby szkoły tj. przejścia do nowo wybudowanego obiektu otrzymała imię 22 lipca 1944 roku. W dokumentach spotyka się także imię Adama Mickiewicza, lecz było to spowodowane tym, że przez blisko 12 lat Szkoła Podstawowa w Pławie była filią Zbiorczej Szkoły Gminnej w Borowej. Przeprowadzając reorganizację szkolnictwa w latach 1973/74 w budynku Szkoły Podstawowej w Pławie umieszczono kilka oddziałów Zasadniczej Szkoły Przystakładowej WSK – Mielec. W roku szkolnym 1977/78 wychodząc naprzeciw potrzebom w rolnictwie utworzono Zasadniczą Szkołę Mechanizacji Rolnictwa w Pławie. W 30 rocznicę funkcjonowania szkoły w jej obecnym budynku (1997 rok), a w 180 rocznicę śmierci Naczelnika Insurekcji 1794 roku, postanowiono wrócić do

imienia jej dawnego patrona – Tadeusza Kościuszki. Wrócono do korzeni szkoły i jej historycznego imienia.